

N:o 34.

Ank. till Riksd. Kansli d. 14 April 1870, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående ändringar i 14 och 15 kapitlen Giftermåls-balken.

14 kapitlet Giftermåls-balken, hvars två första paragrafer erhållit sin nuvarande lydelse genom Kongl. förordningen den 20 November 1860, innehåller följande stadganden:

“§ 1. Der hat och bitterhet emellan man och hustru uppkommit och endera derom hos presterskapet gör anmälan eller det eljest kunnigt varder; då skola makarne af kyrkoherden i församlingen varnas, efter ty i Kyrkolagen säges. Sämjas de ej ändå; varden inför kyrkorådet ytterligare varnade. Låta de sig ej heller deraf rätta; döme då Rätten till skilnad på ett år till säng och säte: ege ock, der så nödigt pröfvas, förbjuda makarne, vid vite af fängelse, att hvarandra under den tid besöka.

§ 2. Skiljer mannen sig sjelf från hustrun eller hustrun ifrån mannen, till säng och säte, af hat eller illvilja, och håller sig i landet uppe från hem och hustru, eller drifver man hustrun, eller hustru mannen ur hus och bo, och nyttjar der begges gods och egendom; förfares som i förra paragrafen sagdt är, och fülle den brottslige skadan.

§ 3. Nu kan så illa åtbäras, att man, eller hustru, af vrede och ondska, slå hvarannan blå eller blodiga, lama eller lytta; plikte då som i Missgerningsbalken skils.“

Med anmärkning att de i lagen sålunda föreskrifna varningar, jemte skilnad till säng och säte, vore ändamålslösa, och att äktenskapet, der oenighet och vedervilja uppkommit emellan makarne, kunde anses “till sin idé de facto upplöst,” har Herr H. Schmidt uti en inom Andra Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion (N:o 124) yrkat, “att Riksdagen för sin del ville besluta, att 14 kapitlet Giftermåls-balken, sådant det för närvarande lyder, måtte varda upphäfdt

Bih. till Riksd. Prot. 1870. 7 Saml. 17 Häft.

och 15 kapitlet samma balk erhålla förändrad redaktion, i öfverensstämmelse med de förändrade förhållanden som skulle uppkomma, derigenom att 14 kapitlet Giftermåls-balken erhöi följande lydelse:

§ 1.

Mom. 1.

Angifver ena maken den andra för våldsam behandling eller annat förolämpande och söker förty skilnad i äktenskapet, då skall Rätten, der dess föreställningar ej hjälpa, ransaka huru makarne sammanlevat: finnes det att hat och bitterhet dem emellan råder, och att den ena är skuld dertill genom ofta upprepade utbrott af våldsamt sinnelag eller annat hårdt bemötande, så att våda vore för den oskyldigas lif eller välfärd, der deras sammanlefnad förtfore; döme då Rätten till skilnad.

Mom. 2.

Skiljer mannen sig sjelf från hustrun eller hustrun ifrån mannen till säng och säte af hat eller illvilja och håller sig i landet uppe från hus och hem, eller drifver man hustru, eller hustru mannen ur hus och bo, och nyttjar der begges gods och egendom; döme då Rätten jemväl till skilnad, och fyller den brottslige dertill skadan.

§ 2.

Vilja makar skiljas, för dem emellan uppkommen vedervilja, utan att någondera beskyller annan för vållande dertill, inställen sig hos Rätten personligen.

Förklara de gemensam och allvarlig åstundan att skiljas, foreställe dem Rätten att sämjas. Framhärda de i sitt uppsåt och komma till Rätten åter, sedan sex månader förflutit från det de första gången sig inställde, varde den skilnad beviljad, der de ej heller då kunna vid Rätten förlikas.“

Detta förslag afser således en utsträckning af de skäl, som må berättiga domstol att döma till äktenskapsskilnad. 1734 års lag upptager icke egentligen andra skilnadsskäl, än *hor* och *egenvilligt öfvergifvande*, så vida man ej särskildt vill räkna det, att mannen rest utom riket i nödigt ärende, men blifvit länge borta, samt, ehuru kallad och saknande laga förfall, ändock ej vill återkomma, — en omständighet, som dock jemväl synes utmärka egenvilligt öfvergifvande. Utom dessa i 1, 4 och 6 §§ af 13 kapitlet Giftermåls-balken gifna stadganden, uppräknar väl lagen några andra fall, då äktenskapet återgår, såsom då endera maken är af naturen vanför och till äktenskap obeqväm, eller förtegat obotlig smittosam sjukdom m. m., men dessa till annullering af ett äktenskap verkande omständigheter äro, såsom stödjande sig på helt andra grunder, icke att anse för hvad man i egentlig mening förstär med äktenskaps-skilnads skäl, då man antager att äktenskapet från början varit i alla afseenden lagligt.

En ganska genomgripande reform i denna del af lagstiftningen har sedermera skett, i det att Kongl. förordningen den 27 April 1810 tillägger flera nya skilnadsskäl, hvilka äro indelade i två klasser, nemligen dels sådana som berättiga domstol att döma till skilnad i äktenskap, och dels sådana som gifva laglig anledning att söka skilnad hos Kongl. Maj:t.

De förra skälen äro: när den ena maken blifvit dömd på lifstid till fängelse eller landsflykt; när den vid domstol blifvit förvunnen att hafva stämplat eller anställt försåt emot den andra makans lif; samt om den fallit uti verklig galenskap, som efter säkra bevis fortfarit i fulla tre år, och enligt behörig läkares intyg någon förhoppning icke är om den vansinniges återställande till helsan.

De anledningar åter, som berättiga att söka skilnad hos Konungen, angifvas i författningen sålunda. "Utom ofvannämnda händelser, då frågor om äktenskapsskilnad böra af vederbörlig domstol upptagas och afgöras, må ock skilnad sökas, när andra anledningar sig dertill förete, såsom: när den andra maken blifvit genom laga kraftvunnen dom till livvets eller ärans förlust skyldig känd, om den ock genom Kongl. nåd fått forskoning från dödsstraffet eller äran återskänkt; när den blifvit förvunnen till annat groft eller verkligt vanfrejdande brott eller dömd till fästningsstraff på bestämda år; eller beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag, samt när en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos begge makarne sig yppar, som, under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfvergår till afsky och hat." Börande, i de händelser då skilnad sökes för brott och undergången bestraffning, vid ansökningen fogas utslaget, hvarigenom den andra maken blifvit dömd, med betyg om dess laga kraft samt straffets verkställande, och i de öfriga händelserna behöriga bevis efter omständigheterna företes om undergångna sådana varningsgrader, som i 14 kapitlet 1 § Giftermåls-balken föreskrifvas.

Häraf framgår, att de under § 1 i motionärens förslag upptagna skilnads-skäl redan nu utgöra giltiga anledningar att hos Kongl. Maj:t söka äktenskapsskilnad. Men enligt berörda förslag skulle äfven för dessa fall uppdragas åt domstolen att afgöra frågan, och medgifvandet för den ena maken att på grund af ifrågavarande omständigheter supplicando anhålla om äktenskapets upplösning skulle således förvandlas till en ovilkorlig rättighet att vinna skilnad i äktenskapet.

En sådan förändring har dock Utskottet funnit betänklig och ej heller af behovet påkallad. Den gräns nyss åberopade Kongl. förordning uppdrager emellan de orsaker till äktenskapsskilnad, hvilkas godkännande endast beror på laglig bevisning inför domstol om deras tillvaro, och dem, hvilkas giltighet bör af Konungen prövas och godkännas, synes vara bestämd genom en klar uppfattning af deras väsendtliga olikhet. Vid de förra har, genom den ena makans skiljande från den andra för lifstiden genom fängelse eller landsflykt, genom den enas traktande efter den andras lif, genom obotlig galenskap, äktenskapet såsom makars sammanlefnad så att säga upphört, och dessa skilnadsorsaker sluta sig närmare till de förut i lagen uppställda, då deremot de till den sednare klassen hörande äro samtliga af den beskaffenhet, att de icke upphäfvä, om ej för kortare tid, möjligheten af äktenskaplig sammanlefnad. Det är derföre icke utan skäl som lagen här öfverlemnats åt Konungen att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida omständigheterna må för-anleda skilsmessa.

I detta särdeles grannlaga ämne bör lagstiftaren gå till väga med den största varsamhet, så att icke nycken, den tillfälliga missämjan eller lättsinnets förvillelser erhålla för stort utrymme. Ty om lagen allt för mycket gynnar äktenskapsskilnad, så ligger redan i medvetandet af den lätta upplösningen en verksam orsak att många förbindelser tanklöst knytas, och derigenom äfventyras helgden af äktenskapet såsom sedlig institution, äfvensom den fördragsamhet, som bör ega rum makar emellan. Ett blott och bart förklarande å makarnes sida, att de önska blifva från hvarandra skilda, synes fördenskill icke böra erkännas såsom en giltig orsak

till äktenskapets upplösning, på sätt motionären i sitt förslag, under § 2, jemväl yrkat.

På grund af hvad anfördt blifvit, och då skäl ej torde förefinnas att nu anskaffa de, såsom medel att söka bringa oeniga makar till förlikning, i 14 kapitlet Giftermåls-balken föreskrifna varningsgrader, helst denna del af lagstiftningen helt nyss undergått den reform, som innefattas i Kongl. förordningen den 20 November 1860, får Utskottet värdsamt hemställa,

att ifrågavarande motion ej må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 April 1870.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

N:o 35.

Ank. till Riksd. Kansli d. 14 April 1870, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 5 och 6 §§ af 2 kapitlet Giftermåls-balken.

Ifrågavarande paragrafer, hvilka i sin ursprungliga lydelse innefattade ovilkorligt förbud emot giftermål i svägerlag å sidone samt i andra svägerlaget, hafva genom Kongl. förordningen den 10 April 1810 blifvit förändrade derhän, att Konungen må gifva lof till giftermål i berörda svägerskapsled.

Nu har Herr *Ola Månsson* uti en inom Andra Kammaren väckt och till Lag-Utskottet hänvisad motion (N:o 257) föreslagit, "att Riksdagen för sin del ville besluta samt till Kongl. Maj:t göra framställning derom, att lagens stadgande i Giftermåls-balkens 2 kapitel 5 och 6 §§ i de delar upphäfves, som utgör hinder för att efterlevande maka må, utan att hos Kongl. Maj:t derom söka tillstånd, få ingå äktenskap med någon af den afidna makans syskon eller dermed likställig slägtled."